

Christian Bartholdys prædiken ved Indre Missions årsmøde 1945

Taler

Christian Bartholdy
Sognepræst

Dato

26. juni 1945

Sted

Kolding

Omstændigheder

Denne prædiken er holdt ifm. Indre Missions årsmøde i Kolding i 1945.

Prædikentekst

Paulus' Brev til Romerne kapitel 11, vers 22

GUDS GODHED OG STRENGHED

Så se da Guds godhed og strenghed. Se Gud er der ingen, der kan. Gud satte solen på himlen, men selv, har han sagt, vil han bo i mulmet, sådan siger Salomon, da han indvier templet. Han undrer sig over, at Gud har skabt dagen og sollyset til bedste for os, men ham ser vi ikke, han har gemt sig for os. Derfor opfordrer Bibelen os aldrig til at se Gud, for det kan vi ikke. Intet menneske kan se mig og leve, svarede Gud Moses, da han bad om at se Guds ansigt, fordi han nu havde talt så meget med ham.

Men se Guds godhed og strenghed, det kan vi, og det opfordrer Paulus os til.

Af de to er det letteste for os og hele vor samtid at se Guds *streng*hed. Det er ejendommeligt, at det skifter med slægterne. Der var en slægt, som så Guds godhed overalt. Vi har en genklang af det i vor salmebog:

Nu vågne alle Guds fugle små,
de flyve fra reden og sjunge,
de prise vor Herre, så godt de formå,
de takke for livet og lyset med fløjtende tunge.

Nu kvidrer svalen på kirketag,
og spurven ved menneskers huse,
de synge: Godmorgen! de synge: Goddag!

de synge: Guds fred, Gud ske lov! og i luften hensuse.

– Det tror vor slægt ikke på. Når svalerne har så travlt, er det for at myrde så mange myg og fluer som muligt til føde. Når der er det urolige, aldrig hvilende over fuglen, der ikke kan sidde stille, men idelig drejer hovedet, er det, fordi der lurer så mange farer, ræv og høg. Det er angst, der får dem til at suse gennem luften. Nej, Guds strengthed, den kan vi se, siger vor samtid. Han er så streng, at det er meningsløst. Dette myrderi, denne uretfærdighed, som opfylder tilværelsen, man føler sig slet ikke forpligtet overfor Gud. I en roman, som kom for nylig, skrevet af en dame, Lis Elkjær, siger en hovedperson, at når Gud ikke vil gøre sådan og sådan, som hun nu ønsker, »så kan han rende og hoppe«.

Paulus ser Guds strengthed i den måde, hvorpå han fører *sit folk* – og der kan vi også se den. Dette folk, som en dag – langfredag – stod og råbte: Hans blod komme over os og over vore børn, ja, de vidste ikke, hvad de sagde, men de fik det at opleve. Bønner går i opfyldelse. Og det var jo en bøn. Det tog sin tid, det tager det for Gud, for han er jo i evigheden, han har god tid, men det gik i opfyldelse. En dag blev Jerusalem taget med storm og ødelagt, og mændene blev korsfæstet i tusindvis, mens kvinder og børn blev solgt på de romerske slavemarkeder, og siden har det folk flakket hjemløst om, og vi har været vidner til, at mellem 4 og 6 millioner af dem er blevet myrdet. Det er Guds strengthed mod et folk.

Og så hvad vi nu ser og får at se: *Tyskland*. Er der ikke noget deri, som får os, som tror på en levende, retfærdig og hellig Gud, til at bæve? I april måned stødte jeg i min læsning i Bibelen på dette ord i Johannes' Åbenbaring (13, 10): Hvis nogen vil bringe andre i fangenskab, han kommer selv i fangenskab; hvis nogen dræber med sværd, han skal selv dræbes med sværd. Og vi havde dem den gang strømmende ind i landet, disse flygtningeskarer, elendige, forhutlede, hjemløse, og man måtte tænke på Jesu ord om den sidste trængsel: bed om, at jeres flugt ikke skal ske om vinteren, og vé de frugtsommelige og dem, som giver die i de dage. Og man tænkte på de millioner, som tyskerne i 1940 og 41 drev foran sig, for at de skulle vandre i fangenskab og trælle for deres herrer, at de kunne bygge et verdensherredømme op, franskmænd og hollændere og belgiere og polakker og russere i millionvis. Hvis nogen vil føre andre i fangenskab, han kommer selv i fangenskab, hvis nogen dræber med sværd, han skal selv dræbes med sværd. En del af dem besørger det selv, men resten sidder og venter på døden. Må vi ikke bæve, når vi ser Guds ord opfyldt? Som regel tager det flere år, 40 år, mange

hundrede år somme tider. Men Gud kan også lade det ske i hast.

Så siger da ordet til os, og hvem er vi, hvis vi gør os døve og blinde: så se da Guds godhed og strenghed, og tydeligst ser vi strengheden.

I det hele taget, når vi tænker på Guds forudsigelser, så er det mest hans *trusler*, vi ser opfyldt, meget mere end hans løfter. Jeg Herren, din Gud, er en nidkær Gud, som hjemsøger fædrenes misgerning på børnene indtil tredje og fjerde led på dem, som hader mig, men dem, som elsker mig og holder mine bud, dem gør jeg vel imod i 1000 led. – Men vi har ikke set 1000 led, så om det passer, at Gud er god imod hans venners børn og efterkommere så langt, det kan vi ikke konstatere. Der er jo kun 50 led mellem os og Kristi tid. Derimod det første, at Gud straffer i tredje og fjerde led, d. v. s. børn, børnebørn og oldebørn, det kan vi konstatere. Der er ligefrem sygdomme, som har med synd og skam at gøre, som udrydder slægten netop i fjerde led. Den dør ud, så bogstavelig opfyldes Guds trusler.

Derfor er døden jo det sikre. Døden er en straf for synden. Og den er en kendsgerning. Og hvor dygtige er vi ikke til at slå ihjel, vi har bragt det til fuldkommenhed på det område, men give liv kan vi slet ikke, og holde i live er vi kun stympere til. Guds strenghed er det sikre. Helvede er meget sikrere end himlen. Himlen har vi aldrig set, den kan vi ikke frembringe, men helvede har vi set. I det mindste kommer der somme tider ægtefolk til mig og vil skilles: vort hjem er blevet et helvede. Neuengamme og Buchenwald var helvede på jord. Berlin var et brændende inferno, sagde alle telegrammerne. Men inferno er et italiensk ord, der betyder helvede. Se Guds strenghed, det er ikke så svært.

Og på eet område endnu gælder det. Gud har den vane at *tage et folk under eet*. Og det er strengt. Det betyder, at de uskyldige lider med de skyldige. Da israeliterne stod og råbte på langfredag, at hans blod måtte godt komme over dem og deres børn, var der selvfølgelig da dem, der ikke råbte med. Jesus havde venner, der var nogle, han havde helbredt, der var nogle, hvis kære han havde hjulpet. De tav naturligvis. Men det reddede ikke folket. De måtte også flå læderet af skjoldene for at tygge på det i mangel af brød, da romerne belejrede byen, da der var kvinder, der spiste deres egne børn.

Nu Tyskland. Hvor mange tusind uskyldige er der ikke! Der er dem, som blev gjort tavse. Som ham, jeg hørte om, der blev tvunget ind i SS, blev sat til at skyde

jøder i polen, men han nægtede det. Så kom han i en straffelej, et halvt år, så blev han taget ud og sat på en post, hvor han skulle falde, og han faldt. Men det hjælper ikke. Nu må de, som lever, dele landets og folkets kår. For det hører med til den måde, hvorpå Guds strength åbenbarer sig, sådan styrer han folkene, at hele folket må bøde. Husker I, da Herren sammen med de to engle havde besøgt Abraham, og Abraham som høflig vært følger sine gæster på vej, da siger Herren: skulle vi skjule for Abraham, at vi er på vej til Sodoma for at se, om det står så galt til der, som råbet lyder, der har nået mine øren? Og så begynder Abraham at bede for Sodoma. Hvis der nu er 50 retfærdige, om Herren så ikke vil spare staden. Det lover Herren. Men hvis der nu mangler 5 i de 50, om Herren så vil spare den? Herren lover det. Abraham arbejder sig helt ned til 10. Herren lover, at hvis der blot var 10 retfærdige i Sodoma, vil han ikke lade undergangen komme. Men der var ikke 10, og byen gik under. Se Guds strength, hvor mennesker bygger og bor og danner fællesskaber, i fællesskab må de bøde, byer, folk, stater.

Men hvor skal vi så gå hen for at få øje på *Guds godhed*? Skal vi se på, som det er gået vort folk? Ja, Gud har været god mod det danske folk, ubegribelig god. Han sparede os for det, vi frygtede til sidst, for at se dem slagtet i Frøslev, se København bombet, ja, hvor mange rædsler drømte vi ikke om henimod krigens slutning. Og så gav Gud os friheden igen. Hvordan kan vi takke nok for den gave?

Frihed er det bedste ord,
som på jorden findes,
ej i syd og ej i nord
bedre navn vi mindes,
det er klang fra Paradis,

således synges der, og det er sandt. Da Gud skabte os, satte han os, hvor der er frit at være: i Paradis, og det sidder i os som et minde.

Og det er Guds godhed imod os, at mens vi var i trældom, rejste der sig en ungdomsskare, som var villig til at give sit liv for Danmark. De har begyndt at afvaske skammen fra den 9. april. Dengang hørte man allevegne, hvor man kom: det var godt, det gik, som det gik, det var godt, de unge blev sparet. Og nu er der gået 5 år, og sandelig er der sket noget med vort folk. Nu hører vi allevegne: det var godt, at der var nogle, der ville dø. Det er vor stolthed, dem, som faldt for en

tysk kugle, dem, som de klemte livet ud af tomme for tomme. Danmark er det værd, kampen med livet som indsats. De mødte frivilligt og mere frivilligt, end soldater før er mødt. For der var ingen, som kaldte på dem. Folkets kårne førere tav eller frarådede det. Men de hørte Danmark kalde, og de kom.

Guds godhed mod vort folk – kan vi ikke se den? Kan vi ikke tage på den med hænder? – Nej, trods al glæde, trods jubelen kan vi ikke se Guds godhed der. For een ting må vi være klare over: en national rejsning (og det har vi oplevet, måske af lige så stor betydning som den i 48) kan bære en dobbelt frugt. Den kan gå til to sider. Den kan hjælpe vort folk til at finde hen til Gud, se sin synd og sit fald og bede ham oprejse os og give os en fremtid af hans nåde. Men sandelig kan en national løftelse, begejstringen, der suser gennem et folk, også føre det folk længere bort fra Gud i nationalt hovmod og trods og stolen på sig selv: se, hvad vi har udrettet! Vi behøver ingen Gud og intet evigt liv! Det her er nok for os! Og så bærer den nationale genfødselse døden i sig.

Hvad var *nationalsocialismen*? Oprindeligt var den en national rejsning. Der gik et råb af befrielse gennem det tyske folk. Jeg var dernede i sommeren 1933, og både bønder og præster var begejstrede. Kommunisterne fra Hamburg og Bremen vandrede i flokkevis arbejdsløse og tiggende henover bondelandet i årene forud, og blev bønderne trætte af at give dem mad, sagde de: så vent bare, om lidt kommer vi herud 100.000 mand, og så brænder vi det hele af over hovedet på jer! Det var i 32. I 33 lå landet i den dybeste ro, ikke engang i Hamburg sås dagdrivere på gadehjørnerne. Jeg var til et aftenmøde i en landsbykirke, hvor præsten havde fået en SA-mand¹ til at tale. Han sammenlignede det med dommertiden. Når Israel var i nød på grund af indre og ydre fjender, så råbte de til Gud, og han sendte dem en dommer, som friede dem. Sådan havde Gud nu sendt Adolf Hitler. – Jaja, året efter var de blevet klogere, da en del af dem. Men hvor er vi om et år? om 5 år? om 10 år? Aner vi det? Tegn står imod tegn. I Stockholm var der 4000 danske. De fik en præst derop, de fik lov at låne en svensk kirke. Ved I, hvor mange af disse 1000 flygtninge, der kom i kirken om søndagen? 40. Hvad var det for en del af vort folk? Var det ikke den aktive, frihedselskende del, den del, som vil få det store ord herhjemme i den nærmeste fremtid? Men Gud og hans ord har de vendt ryggen. I Lund oprettede de en skole for danske børn. Ved denne skole blev der ikke undervist i kristendom. Det er jo noget, der har stået kamp om herhjemme. Men det er ikke let at bryde en tusindårig tradition. Men disse landsmænd, som har måttet forlade deres land, de begynder på bar bund – uden Gud.

Fascismen og nationalsocialismen var også nationale bevægelser, en ungdom betaget af kærlighed til folk og fædreland, villig til at ofre livet. Ja, hvem ved, om ikke kommunismen i Rusland er eller var det samme? Derfor må vi spørge frihedskæmperne, når vi har glædet os over dem: hvem vil I tjene? Vi vil tjene Danmark, siger I. Ja, men hvilket Danmark? Det Danmark, som Jesu Kristi kors er malet på, lige så vel som Bjørnson synger om Norge:

på det landet Olav malte
korsset med sit blod,

eller det hedenske Danmark, det fremskridtsglade, selvglade Danmark?
Danmark er pludselig blevet rigt. Vi har fået frihed. Vi har fået en kampberedt ungdom. Men hvad er rigdom? En præst fandt en gang, da han kom op på prædikestolen, en seddel, hvorpå der stod: Menighedens forbøn udbedes for en mand, der pludselig er bleven rig. – Ja, der er grund til at bede for sådan en mand. For om denne rigdom er Guds godhed eller Guds strengthed, *afhænger af ham selv.*

Forstår I: derfor kan vi ikke uden videre sige, at Guds godhed er at se, når vi ser på Danmark. Det står endnu hen, hvad der kommer ud af den nationale begejstring, som nu mærkes.

Hvor skal vi se hen for at se *Guds godhed*? Så se da Guds godhed og strengthed! Hans strengthed har vi set, men hvor er hans godhed at se, så der ingen tvivl er: her er Guds godhed åbenbaret, her ser vi hans hjerte, hvordan han er til sinds overfor os? – Se, her er noget, vi må vel lægge mærke til. Den, som ikke får fat i det, lærer aldrig at kende Gud.

Sagen er nemlig den, at når Gud giver sin strengthed til kende, så gør han det hyppigst over mennesker i flok. Alle må dø – alle må ind i sprogforvirringen for Babelstårnets skyld. Alle jøder må i landflygtighed for den forbrydelses skyld, der skete på Golgata. Alle tyskere må lide for Hitlers og hans bandes skyld. Men når Gud vil være god imod os, så tager han mennesker een for een. Se Guds strengthed, ja, så behøver vi blot at kaste et blik udover jorden. Men se Guds godhed, så må du rette blikket mod een, og det er ham, som hedder Jesus Kristus, født julenat, korsfæstet, død og opstanden. I ham er Guds godhed at se ganske sikkert, og ikke noget andet sted ganske sikkert, ikke i lykke, ikke i

medgang, ikke i national medgang, ene og alene i Jesus Kristus. I ham ser vi Guds godhed mod os, en falden slægt.

Og igen vel at mærke: det er en godhed mod *den enkelte*. Guds strengthed kan tage et helt folk og lægge det under dommen, en klump mennesker, en familie, de må følges ad i dom og lidelse og straf uanset den enkeltes skyld. Men når Gud frelser, når han tager syndere til nåde, så er det een for een. Det hjælper dig ikke, at du tilhører et kristent folk. Gå ud til hedningerne med jeres snak om omvendelse, siger nogle, vi er kristne her i landet. Nej, vi er ej. Vi frelses een for een. Derfor hedder det, gå ind ad den snævre port. Den er så snæver, at man går ind ad den een for een. Mand kan ikke tage sin hustru med igennem, hustruen ikke sin mand, forældre ikke deres børn, hvor gerne de så vil.

Derfor *er* det sværere at se Guds godhed end at se Guds strengthed. For at se Guds strengthed behøver man bare at lukke øjnene godt op. Men for at se Guds godhed må man på knæ og se en korsfæstet mand ind i øjnene. For at se Guds godhed må man *omvende sig*. Derfor fortsætter Paulus meget betegnende, idet han siger: så se da Guds godhed og strengthed, strengthed over dem, som faldt (nemlig jødefolket), godhed over dig, dersom du bliver i Guds godhed. Godhed over *dig*.

Når jeg tænker over fremtiden, så synes jeg, to ting er fornødne for Guds folk. Det ene er, at vi bliver ved med at *bede for vort folk*. Vi har fået det lært i disse år, det tror jeg, vi tør sige. Men det er måske mere nødvendigt nu, end det var under besættelsen. De nationale kræfter, som nu er sluppet løs, kan føre i hvilken retning det skal være. Der er noget af Gud i det, men der er også noget af Satan. Danmark er den mand, som pludselig har fået en stor rigdom. Det trænger til mere forbøn nu, end da det var fattigt. Og for det andet: vi må ikke holde op med at tale *ordet om omvendelse* til den enkelte. Det er godt at have fået syn for helheden, at være kommet til at elske sit folk og lide med det og frydes med det og bære både hver glans og hver plet, der falder på Danmarks navn. Men ind i Guds rige går vi een for een. Det ændres ikke. Sådan har Gud villet det. Det hjælper dig ikke, at du er medlem af Kirkeligt Samfund, eller at du har din faste plads i missionshuset. Spørgsmålet er, om du er omvendt, har ladet dig finde af Jesus. – At dog Indre Mission aldrig må glemme det ord om omvendelse! Mange troende, mange troende unge har taget del i kampen og stået skulder ved skulder med landsmænd, i Haslev havde vi et hold, de kalder hallelujaholdet, det er godt nok, men intet forandrer den kendsgerning, at Gud frelser mennesker

een for een.

Hvad var det, der tog dampen af grundtvigianismen? Jeg er bange for, det var den nationale opvågningen i 48. Grundtvig blev helt overstadig, nu oprandt der et gyldenår for Danmark, og vi turde til enhver tid sige kiskis til den tyske kat. Og så afløste myterne om Thor og Odin bibelordet, og de gudelige forsamlinger blev til foredragsmøder i forsamlingshusene, og Gud tog sin vækkelses Ånd fra dem og gav den til den nye Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark. Det var ikke godt, hvis Indre Mission nu skulle gå samme vej som den grundtvigske vækkelse.

Vi glæder os med vort folk, men vi fryder os med bæven. Vi synes, vi ser hans godhed, men vi ser også hans strengthed. Og vi ved kun eet sted virkelig trygt at se hans godhed, det er i vor Herre Jesus. Amen.

1. SA var det tyske naziparti, NSDAP's, paramilitært organiserede kampgrupper. Kilde: lex.dk

Kilde

Bartholdy, Christian: "Guds godhed og strengthed – 25 prædikener ved Indre Missions årsmøder 1934-1958", s. 73-82. O. Lohses Forlag. København. 1959.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Anden Verdenskrig, Danmarks besættelse 1940-1945, Indre Mission, Prædiken, Prædikener fra 1900-tallet

Relateret

Christian Bartholdys prædiken ved Indre Missions årsmøde 1942
8. juni 1942

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/christian-bartholdys-praediken-ved-indre-missions-arsmode-1945>